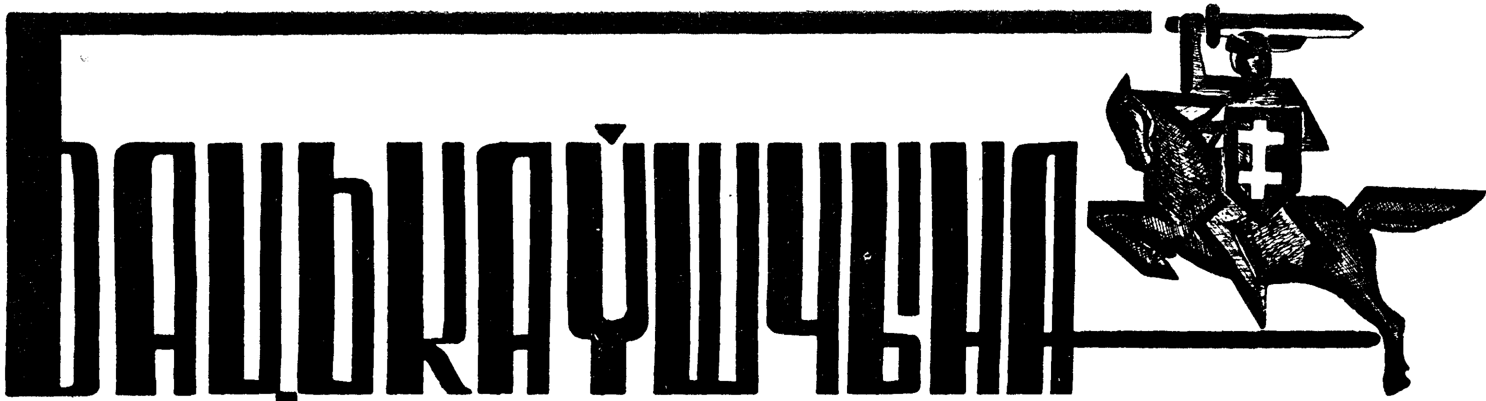

ОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "BACKAUSCYNA" ("FATHERLAND")
Responsible Publisher: Wladimir BORTNIK
Printing Office: Buchdruckerei der Apostolischen Visitatur, München 8, Rosenheimer Straße 46a. — Telefon-Nr. 45 81 43
Post Adress: "Backauscyna", München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III
Die Administration der Weißruthenischen Zeitung „BACKAUSCYNA"
München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND" | LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

№ 24 (103) — Нядзеля 15 чэрвеня 1952 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 6

1-ая палітычная прамова Айзэнгауэра

Былы галоўнакамандуючы збройнымі сіламі Атлянтычнага Пакту генэрал Айзэнгаўэр сказаў сваю першую палітычную прамову, якую бадай поўнасьцю выдрукавалі чуць ня ўсе амэрыканскія часапісы ў чацьвер 6 чэрвеня, дапаўняючы яе шырокімі заўвагамі й камэнтарамі. Такое зацікаўленьне першым палітычным перадвыбарным выступленьнем Айзэнгаўэра зьяўляецца зусім зразумелым, калі ўзяць пад увагу, што даўгалетні генэрал, будучы галоўнакамандуючым альянцкімі сіламі ў Эўропе падчас другой сусьветнай вайны, а потым галоўнакамандуючым збройнымі сіламі Атлянтычнага Пакту, із жаўнерскай паслухмянасьцю выконваў зачады сваіх дзяржаўных зьверхнікаў і не заяўляў свайго палітычнага крэдо. Навет да мамэнту ягонае згоды кандыдаваць на прэзыдэнта ад рэспубліканскай партыі ніхто ў Амэрыцы ня ведаў, ці ён у свіх палітычных перакананьнях зьяўляецца рэспубліканцам ці дэмакратам. Таму ягоная першая перадвыбарная прамова, а мае іх сказаць да часу выбараў у лістападзе яшчэ каля сотні, і зьяўляецца палітычным крэдо Айзэнгаўэра. Жывое зацікаўленьне ягонай прамовай павялічваецца яшчэ ў сувязі з тым, што Айзэнгаўэр, побач із сэнатарам Тэфтам, найбольш праўдападобна будзе выбраны на прэзыдэнта ЗША, ня гледзячы на тое, што сэнатар Тэфт мае за сабой на сяньняшні дзень бадай на 100 дэлегатаў болей, чымсьці Айзэнгаўэр. Дасюлешнюю вялікую перавагу сэн. Тэфта тлумачыцца тым, што да апошняга часу Айзэнгаўэр яшчэ асабіста ня браў удзелу у перадвыбарнай кампаніі, тады, калі сэнатар Тэфт вельмі энэргічна ўвесь час вёў прапаганду за сваю кандыдатуру.

Амаль уся амэрыканская прэса ацэньвае прамову Айзэнгаўэра, як вельмі карэктную й нязвычайна стрыманую. Наагул прэса выказваньні Айзэнгаўэра прывітала й адначасна выказала пажаданьне, каб Айзэнгаўэр у сваіх будучых выступленьнях з большай яснасьцю займаў пазыцыю што да паасобных пытаньняў і каб у сваей крытыцы быў астрэйшым.

Айзэнгаўэр — сяньня цывільны чалавек і кандыдат рэспубліканцаў на прэзыдэнта сказаў сваю прамову ў сераду 4. 6. сёлета ў родным гарадку стэйту Кэнзас. Гэта была першая ягоная найбольшая прамова, у якой ён закрануў рад праблемаў вонкавай і нутранай палітыкі й у сувязі з гэтым заняў сваю собскую пазыцыю. Ён быў у сваей крытыцы пад адрасам цяперашняга ўраду ЗША вельмі паўстрыманым, але заявіў, што гэта ганьба для краіны, калі ей працягам даўжэйшага часу кіруе толькі адна партыя.

Радыё, прэса й кінажурналы ўжо ад даўжэйшага часу былі падгатованы да выступленьня Айзэнгаўэра й мелі магчымасьць трансляваць і тэлевізаваць прамову па ўсей Амэрыцы. Да самага маленькага мястэчка Эйбайлену з усіх канцоў краіны прыбыла вялізарная колькасьць людзей, каб паслухаць першую прамову кандыдата на прэзыдэнта.

У сувязі з вонкавай палітычнай сытуацыяй Айзэнгаўэр затрымаўся над замежнай дапамоговай праграмай і зазначыў, што выдаткі ЗША для арганізацыі Атлянтычнага Пакту дасягнулі найвышэйшае ўзроўні. Ужо прыйшоў час, каб заняцца праблемай зьменшаньня выдаткаў на дапамогу для заграніцы, але пры гэтым нельга й жартаваць абароннымі мэтамі. „Пры гэтым, — сказаў Айзэнгаўэр — найбольшае значэньне мае зразуменьне Эўропы, што яна павінна быць задзіночанай, бо інакш апыніцца ў нязвычайна цяжкім палажэньні. Кажны крок у кірунку запраўднага задзіночаньня Эўропы ёсьць вялікай перамогай для вольнага сьвету". „На працягу апошніх 7-ёх год, — гаварыў далей прамовец — у выніку „няслабнучай варожасьці" магутнай камуністычнай дыктатуры эканамічныя, сацыяльныя й вайсковыя праблемы ў сьвеце шмат завастрыліся. Пасьля пэрыяду замяшаньня ў Амэрыцы перамагла сьвядомасьць, што раўнавага можа быць адноўленай толькі за пасярэдніцтвам амэрыканскай дапамогі, згодна з чым Амэрыка й дзеіла. Але Амэрыка мае права ведаць, дакуль яшчэ вольныя нацыі будуць патрабаваць яе дапамогі. Таемную дыпляматыю трэба спыніць. Амэрыканец мае ўсе падставы мець страх перад таемнаю дыпляматыяю, дзякуючы якой мы прыйшлі да ялтанскай канфэрэнцыі. Дзеля сваей собскай справы Амэрыка мае быць сяньня духова, эканамічна й вайскова сільнай."

Прамаўляючы на вонкава палітычныя тэмы, былы генэрал паказаў на чатыры пункты, што могуць стацца небясьпекаю для амэрыканскага народу й прычыніцца да небясьпечнага збачэньня ад амэрыканскага спосабу жыцьця:

1. Нязгода, гэта значыць — увесь час пабольшваныя супярэчнасьці між эканамічнымі элемэнтамі краіны й „фантастычны пагляд", што адна частка амэрыканскага грамадзтва можа кіраваць на працягу доўгага часу, жнучы ўраджаі заможнасьці, пакідаючы народныя масы паза станам заможнасьці.

2. Заўсёднае зьняцэньваньне грошаў, інфляцыя, што можа зьнішчыць прадукты жыцьцёвай працы.

3. Панадпрадукаваньне, што можа загражаць зьнішчэньню ініцыятывы.

4. Бюракрацыя, усеўладнае пераняцьце функцыяў, што, пайменна, належаць да рэсорту мясцовых упраўленьняў і паасобных грамадзянаў.

Адным з галоўных заданьняў амэрыканскага грамадзяніна, — гаварыў далей Айзэнгаўэр — павінна быць здольнасьць, побач з нутрана палітычнымі небясьпекамі, шыбка распазнаваць і небясьпекі з вонкавага боку. Амэрыка, напасьледак, зразумела, што аслабленыя абедзьвюма сусьветнымі войнамі нацыі могуць лёгка патрапіць у камуністычныя рукі. Адпаведна да гэтага яна й павяла сваю палітыку. Кажнаму павінна стацца ведамым, што ЗША ня могуць заўсёды дапамагаць запрыязьненым вялікімі сумамі грошаў. Бо збанкрутаваная Амэрыка тады выдасьць Крамлю безбаронна вялізарную частку сьвету.

Палітычная праграма Тэфта

Рэспубліканскі сэнатар Робэрт Тэфт у сваей радыёвай прамове 1 чэрвеня накрэсьліў сваю праграму ў галіне замежнай палітыкі, якую будзе ён праводзіць у выпадку выбару яго на прэзыдэнта ЗША. У гэтай прамове, якая мела месца непасрэдна перад паваротам у Амэрыку ягонага галоўнага канкурэнта генэрала Айзэнгаўэра, запярэчыў Тэфт часта высоўваным цьверджаньням, што быццам ён зьяўляецца ізаляцыяністым. Сэнатар заявіў, што ён аднак зьяўляецца праціўнікам пэрманэнтнага стацыянаваньня амэрыканскіх збройных сілаў у Эўропе, але ён наважаны шэсьць амэрыканскіх дывізыяў пакінуць у Эўропе да часу, калі Эўропа разбудуе собскія збройныя сілы, здольныя для ейнае абароны. Таксама ён будзе старацца за прадаўжэньнем амэрыканскай замежнай помачы. Вышыню й спосаб правядзеньня замежнай помачы паддаў Тэфт гвалтоўнай крытыцы.

Ягоныя галоўныя дамаганьні былі наступныя:

1. Заключэньне мірнага дагавору ў Карэі.
2. Далейшая разбудова лётніцкіх сілаў ЗША.
3. Актыўная прапаганда супраць камунізму.
4. Уняважненьне ялтанскага дагавору.

З асабліва войстрымі словамі выступіў сэнатар супраць прэзыдэнта Трумана й міністра замежных справаў Эчысона, называючы ведзеную імі палітыку найгоршай у дасюлешняй замежнай палітыцы ЗША.

Весткі з шырокага сьвету

Масава ўцякаюць з Усходняй Нямеччыны. Як ведама, бальшавіцкія й усходнянямецкія ўлады ўздоўж граніцы у Заходняй Нямеччынай пасьпешна прыгатаўляюць г. зв. забаронены пояс, зь якога прымусова вывозяць нямецкае насельніцтва на ўсход, пераважна за лінію Одра-Ніса, а навет у глыб Савецкага Саязу церазь Берасьце. Эвакуаваным дазваляецца ўзяць з сабой толькі 45 клг. багажу. У сувязі з гэтым пачаліся масавыя ўцёкі нямецкага насельніцтва з прыгранічнага пояса на захад. Прыкладам толькі ў вакрузе Зоодэн-Алендорф да 8 чэрвеня шчасьліва пранікла на захад 800 уцекачоў. У Баварыю ўцякло толькі ў чацьвер 5 чэрвеня па паўдні 1.300 асоб. Але бальшыня такіх уцекачоў бывае затрымліваная, бо аддзелы ўсходнянямецкай паліцыі й савецкіх жаўнераў маюць загад страляць па ўцекачох.

Шпіёнская дзейнасьць камуністычнай партыі Францыі. Як ужо паведамлялася ў папярэднім нумары, камуністычныя заклікі да генэральнага страйку ў знак пратэсту супраць арышту генеральнага сакратара камуністычнай партыі Дуклё ня далі спадзяванага эфэкту. Але францускі ўрад прадаўжае станоўкія крокі супраць бальшавіцкіх пятых калёнаў. Праведзеныя паліцыяй масавыя вобыскі паказалі, што ў рукі паліцыі папала вялікае мноства тайных дакумэнтаў, якія датычылі дадзеных аб вайсковых уладжаньнях у Францыі й расцэньваюцца, як шпіёнскі матарыял супраць нутранай і вонкавай бясьпечнасьці краіны.

Апанаваньне сытуацыі ў лягеры ваеннапалонных на востраве Коджэ. У разагітаваным лягеры камуністычных ваеннапалонных 76 на востраве Коджэ амэрыканскія ўлады напасьледак прынялі адпаведныя меры й прывярнулі там парадак. Пайменна амэрыканскія парашуцістыя ў колькасьці 750 чалавек, успамаганыя панцырамі, 5 чэрвеня прымусова разьдзялілі камуністычных ваеннапалонных у колькасьці 6.000 чалавек на групы па 500 асоб і перавялі іх у іншыя лягеры. Так як камуністыя ставілі збройны супраціў і змагаліся самымі выкаванымі мячамі й іншымі прыладамі, у выніку гэтай апэрацыі былі два жаўнеры й 30 ваеннапалонных забітымі, а 13 амэрыканцаў і 152 ваеннапалонныя карэйцы раненымі. Альянцкія ахвіцэры адкрылі ў лягеры 15 мэтровы падземны праход у суседні лягер 77, распрацаваны да падробнасьцяў плян вызваленьня ўсіх 80.000 ваеннапалонных на востраве Коджэ, тэлефонную сетку й радыёвыя ўладжаньні. Тыя ваеннапалонныя, якія з паднятымі рукамі выказалі гатоўнасьць выканаць альянцкі загад дабравольна апусьціць лягер, былі сваімі фанатычнымі таварышамі забітымі. Амерыканскія аддзелы знайшлі ў лягеры каля 3.000 коп'яў і 1.000 напоўненых бэнзынай собскаручна выкананых ручных гранатаў. Апрача гэтага кажны ваеннапалонны меў нож.

Перамовы ў справе спыненьня страйку ў амэрыканскай сталёвай індустрыі сарваныя. Трываючы ў амерыканскай сталёвай індустрыі ад даўжэйшага часу страйк, які прыносіць Амэрыцы вялікія страты, прадаўжаецца й далей. Перамовы ў справе спыненьня страйку, якія вяліся ў Белым Доме й мелі быць закончаныя паразумленьнем, як аб гэтым пісаў прэзыдэнт Труман да сэнату, у панядзелак 9 чэрвеня былі неспадзявана сарваныя. Прэзыдэнт прафэсыянальнага саюзу СІО Філіп Мары паведаміў, шта страйк 650.000 прафэсыйна зарганізаваных амэрыканскіх мэталюргаў будзе прадаўжацца. Сарваньне перамоваў галоўна наступіла з тэй прычыны, што прадстаўнікі сталёвай індустрыі не згадзіліся, што толькі прафэсыянальна арганізаваныя работнікі будуць магчы працаваць у сталёвай індустрыі.

Прэзыдэнт Труман дамагаецца ад кангрэсу права канфіскаты. Прэзыдэнт Труман зажадаў 10 чэрвеня ад кангрэсу на супольным спэцыяльным паседжаньні абедзьвюх палатаў выдаць закон, які даваў-бы яму права сканфіскаваць сталёвую індустрыю да часу спыненьня дасюлешняга страйку.

Ажыўленьне ваенных дзейнасьцяў на Карэйскім фроньце. 12 чэрвеня з Токіё паведамляюць, што камуністыя на працягу пяці апошніх дзён вялі найцяжэйшую артылерыйскую атаку у раёне Хорван і ўздоўж чыгуначнай лініі, што вядзе на Сэул. Амэрыканскія збройныя сілы страцілі ў мінулым тыдні 553 забітых, раненых і прапаўшых бязь вестак. Гэта найвялікшая амэрыканская страта ў бягучым годзе. 11 і 12 чэрвеня сабраліся ў Панмунджон прадстаўнікі абодвых варожых бакоў дзеля перамоваў аб перамір'і пасьля трохдзённага перарыву. Кіраўнік дэлегацыі Задзіночаных Нацыяў генэрал Гарысон заявіў 13 чэрвеня, што ЗН не намераныя рабіць далейшых канцэсыяў і што яны бескампрамісна будуць трымацца свайго праекту з 28 красавіка ў справе мэтадаў рэпатрыяцыі 170.000 ваеннапалонных паўночных карэйцаў і кітайцаў.

Францыя прапануе ў справе нямецкай канфэрэнцыю з Саветамі. Францускі ўрад пастанавіў 11 чэрвеня запрапанаваць ЗША й Вялікабрытаніі супольную канфэрэнцыю з Савецкім Саюзам, на якой было-б разгледжанае нямецкае пытаньне, пайменна — пытаньне агульных вольных выбараў у цэлай Нямеччыне, што ёсьць перадумовай стварэньня агульнанямецкага ўраду й падпісаньня мірнага дагавору. Пытаньне гэтае будзе аднэй з тэмаў канфэрэнцыі міністраў замежных справаў ЗША, Вялікабрытаніі й Францыі. Канфэрэнцыя гэтых трох дзяржаваў з Савецкім Саюзам прапануецца Францыяй на 27 чэрвеня.

Закон замежнай помачы Амэрыкі напярэдадні падпісаньня прэзыдэнтам. Амэрыканскі сэнат бальшынёй 59 супраць 11 галасоў прыняў 9 чэрвеня закон аб замежнай помачы, якая пасьля скарачэньня на 1,452 мільярды даляраў будзе выносіць 6,447 мільярдаў даляраў. Пасьля падпісаньня прэзыдэнтам Труманам закон увойдзе ў сілу. Гэтая сума прадугледжана на наступныя мэты:

Заходняя Эўропа: Ваенная дапамога — 3.415,614,750 даляраў; гаспадарская дапамога — 1.282,433,000 даляраў.

Блізкі Ўсход і Афрыка: Ваенная помач — 560.316.500 даляраў; тэхнічная помач — 50.822.750 даляраў; помач для арабскіх уцекачоў з Палестыны — 60.063.250 даляраў; помач для ўцекачоў у Ізраэлі — 70.228.000 даляраў.

Азыя й пацыфічны прастор: Ваенная помач — 564,807.500 даляраў; гаспадарская помач — 202,778.250 даляраў; тэхнічная помач — 118,634.250 даляраў.

Лацінская Амэрыка:. Ваенная помач — 57,685.750 даляраў; тэхнічная помач — 20,229.000 даляраў.

СССР адкінуў плян раззбраеньняў заходніх дзяржаваў. Савецкі Саюз 9 чэрвеня адкінуў плян раззбраеньняў вялікіх дзяржаваў, прадстаўлены заходнімі дзяржавамі. Для абгрунтаваньня савецкі дэлегат у камісыі для раззбраеньняў ЗН Якуб Малік падаў, што заходні плян якраз мае на мэце перашкодзіць забароне атамнай бомбы й запраўднаму разаружэньню. Праект заходніх дзяржаваў, які 28 травеня быў пераданы Савецкаму Саюзу, вымагаў агранічэньня збройных сілаў США, Савецкага Саюзу й Кітаю на 1,5 мільёна чалавек для кажнай з гэтых дзяржаваў і для Вялікабрытаніі й Францыі на 800 жаўнераў для кажнай дзяржавы. Гэты праект быў адказам на дамаганьне Саветаў, каб усе вялікія дзяржавы зьменшылі свае збройныя сілы на адну трэйцюю часьць.

Савецкія манэўры каля Японіі. На поўначы й захадзе японскага вострава Гокаідо адбываюцца цяпер манэўры савецкай флёты й лётніцтва. У прыбярэжных мясцовасьцях чуваць гарматнія выстралы, а ў ночы відаць блеск карабельных рэфлектараў.

Сэнатар Тэфт выйгрывае. Кангрэс рэспубліканскай партыі стэйту Індыяна пастанавіў 7 чэрвеня, што ўсе выбраныя ім 32 дэлегаты на партыйную канвэнцыю будуць галасаваць за Тэфта. Таксама на прэзыдэнцкіх передвыбарах у стэйце Пайдзённая Дакота Тэфт здабыў за сабой усіх 14 дэлегатаў. На падставе апошніх падлічэньняў сэнатар Тэфт мае ўжо за сабой 469 дэлегатаў, а Айзэнгаўэр толькі 397.

Каб-жа быў гэта пачатак

Заходняя палітыка ў дачыненьні да бальшавіцкага Ўсходу была да нядаўнага яшчэ часу агульным выяўленьнем страху. А ў сувязі з гэтым палітыка такая была да абсурдальнасьці ўступлівай, апартуністычнай, шуканьнем за ўсякую цану кампрамісаў і паразумленьняў коштам далёка йдучых і шкодных канцэсыяў. Такая самагубная палітыка Захаду выплывала, — на нашую думку — не із ягонае запраўднае слабасьці, але з хвальшывага аб ей уяўленьня й зь пераацэньваньня сілаў праціўніка.

Не падлягае сумліву, што ў Крамлі сядзяць сусьветнага маштабу праступнікі. Але таксама няма сумліву й у тым, што яны зьяўляюцца добрымі палітыкамі ў сусьветным маштабе й выдатнымі стратэгамі. Яны ўмела выкарыстоўвалі панічны страх Захаду перад магчымай новай вайной і дасканала йгралі на пачуцьцях заходніх грамадзянстваў, якія, змучаныя апошняй вайной, за ўсякую цану жадалі жыць спакойна, бесклапотна, не паносіць ніякіх новых ахвяраў і як мага аддаляць думку аб магчымай новай вайне. Таму ў дачыненьні да Захаду савецкая палітыка была ня толькі ўвесь час наступальнай і агрэсыўнай, але й палітыкай бязьмежнае нахабнасьці, гвалтаў і правакацыяў. Сталін пераканаўся, што чым мацней будзе ён крычаць, тым Захад будзе больш цішэйшы, чым больш будзе ён вымагаць, тым больш Захад будзе ўступлівейшы.

І трэба прызнаць, што такое паступаньне Крамля прынесла яму вялізарныя карысьці. Бо ў той час, калі Захад намагаўся ўсімі сіламі абласкавіць бальшавікоў, заспокойваў усякія іхныя капрысы, ішоў на што раз новыя ўступкі, дазволіў ім разбудаваць сусьветную магутнасьць коштам элемэнтарных свабодаў сотняў мільёнаў людзей, Крэмль за гэты час стаўся іменна дзякуючы такой палітыцы Захаду запраўднай загрозай для ўсяго сьвету. Ён поўнасьцю сабе падпарадкаваў і ссаветызаваў усе сатэлітныя краіны сярэдня-ўсходняй Эўропы й усходнюю Нямеччыну, падпарадкаваў сваім уплывам 450-ці мільённы Кітай і на тэрыторыях самых заходніх дзяржаваў стварыў пры ціхай згодзе Захаду свае моцныя базы ў форме камуністычных пятых калёнаў, разьдзьмухаў дамашнія войны й паўстаньні супраць інтарэсаў заходніх дзяржаваў у многіх краінах Далёкага Ўсходу. І ўзапраўды выносілася ўражаньне, што Саветы зьяўляюцца панамі палажэньня ў цэлым сьвеце й што выключна ад іх залежыць далейшы лёс усяе людзкасьці.

Палітыка г. зв. «кантэйнмэнту», створаная цяперашнім амбасадарам ЗША у Маскве Кэнанам, мела на мэце паўстрыманьне далейшага пашырэньня савецкае экспансыі. Гэтая палітыка была таксама палітыкай нічым неабаснаванага бясьсільля, бо, імкнучыся да далейшага паўстрыманьня Саветаў у іхным паходзе супраць Захаду, яна ціха пагаджалася на савецкія дасюлешнія заваяваньні. Праўда, на Захадзе разьлягаліся часамі галасы пратэсту супраць нахабнага патаптаньня Саветамі ўсіх іхных дагавораў з заходнімі дзяржавамі аб вольнасьці й незалежнасьці, прыкладам, дзяржаваў сярэдня-ўсходняй Эўропы, пасылаліся ў гэтай справе ў Маскву дыпляматычныя ноты, але далей гэтага навет у галіне толькі дыпляматычнай Захад ісьці баяўся. А супраць здушэньня й далейшага душэньня ўсіх людзкіх правоў народаў самога Савецкага Саюзу Захад не адазваўся навет і словам, баючыся, што гэта будзе разглядана Саветамі, як умешваньне ў іхныя нутраныя справы. І гэта тады, калі той-жа Савецкі Саюз усімі спосабамі вёў адкрытую дывэрсыю ў краінах дэмакратычнага Захаду, ясна накіраваную супраць ягонае нутранае й вонкавае бясьпечнасьці. Захад ня толькі не спрамогся патрэсьці кулаком перад Саветамі, але навет баяўся зьліквідаваць на сваей собскай тэрыторыі гнёздаў крэмлёўскае агентуры, каб не дражніць гэтым Маскву ды каб, барані Божа, не нарушыць собскіх дэмакратычных прынцыпаў.

Такім чынам у дасюлешнім змаганьні з бальшавізмам Захад выбраў вельмі

(Заканчэньне на 2 балоне)

Якраз там „недазавоз“

Трэба з сумам сьцьвердзіць, што эміграцыйная публіцыстыка становіцца што раз нуднейшай і вельмі рэдка здараецца знайсьці такі артыкул, які можна прачытаць да канца, не заснуўшы.

Аднак у гэтай паводцы ёсьць два шчасьлівыя выключэньні, як-бы пацьверджаньне існаваньня выключэньняў у рэгуле, а гэта гаспадзін Саланевіч і пан Мацкевіч (Цат). Паміж імі ёсьць шмат супольнага, хаця разьмясьціліся яны на процілеглых полюсах, бо калі Мацкевіч зьяўляецца польскім манархістым, то Саланевіч падаецца за манархістага расейскага. Апрача манархістычнай шыльды, існуюць паміж імі й другія падабенствы, як, прыкладам, паходжаньне: бо Саланевіч ня скрывае свайго беларускага паходжаньня, а Мацкевіч дэманстрацыйна называе сябе «літва-беларусам»; абодвы маюць войстрыя пёры, рутыну, эрудыцыю, даведзены да нахальства тупэт, вялікую дозу гумору, што ў суме кваліфікуе іх, як расовых, поўнакроўных публіцыстых. І абодвы, падкольваючы нас сваімі войстрымі пёрамі, хочуць загнаць у манархістычныя лягеры, толькі адзін гоніць на ўсход, у Расею, другі — на захад, у Рэчпаспалітую.

Але каб адразу не ганяцца за дзьвюма воронамі, дык, правёўшы паралелю й сьцьвердзіўшы аналёгію паміж Мацкевічам і Саланевічам, сяньня пазнаёмімся бліжэй з адным, пайменна — з Іванам Саланевічам.

Вось-жа Саланевіч запаўняе балоны тыднёвіка «Наша Страна», які выходзіць у Буэнос Айрэс. Ужо лёзунг, які зьмяшчаецца над загалоўкам тыднёвіка — «Толькі цар усьцеражэ Расею ад новага партыйнага рабства» — зь месца ўводзіць нас у сутнасьць справы. Ну, але лёзунг — дробязь і над ім можна прайсьці да парадку ды заняцца зьместам. Тут да вышэй пададзенай характарыстыкі кваліфікацыяў Саланевіча трэба дадаць, што ён часамі, а то навет і за часта праяўляе свае нэгатыўныя адносіны да лёгікі. Папросту зь ей ня дружыць. Ня значыць гэта, што я перакананы, што Саланевіч ня здолны лягічна думаць, а цэлая пікантэрыя ў тым, што ён намагаецца адвярнуць кабылу лёгікі хвастом туды, куды яна павінна стаяць мордай, гэта значыць змусіць другіх думаць нелягічна, але ў ягоную карысьць.

Вось-жа ўлюбленымі конікамі, на якіх едзе Саланевіч, ёсьць расейская манархія й адзіная непадзельная расейская імпэрыя. Ён знайшоў новую страшную зброю, якой можна разьбіць камуністых, зброю, якая адстоіць за ўсе атамныя бомбы, артылерыю, флёты параплаваў і самалётаў, мільённыя арміі — усё разам. Проста амэрыканцы павінны абвесьціць Ул. Кірылавіча Раманава царом Расеі ад Уладывастоку да Бугу, ад паўночнага полюса да Паглеві, даць яму Бюка ці якогась іншага васьміцыліндровага шаўралета, Саланевіч сядзе за рулём і гэтая двухасабовая экспэдыцыя вырушыць на разгром камунізму, які перад сьветлым абліччам цара разьвеіцця, як перад сонцам туман. Папросту Сталін, палітбюро й мільёны камуністых прападуць, як чэрці перад крапідлам, або яго — Саланевічавым кукурыку, а ўсё астальное на каленях будзе вітаць трыумфатараў. Як гэта проста і лёгка, і амэрыканцы ня могуць дадумацца!..

Гэта, што я напісаў, можа гучыць гумарыстычна, запярэчвае ўсялякай лёгіцы, але з 116 нумару «Нашай Страны» гэтак выглядае.

Усё-ж такі Саланевіч мае й пачуцьцё рэалізму, дык там-жа прызнае, што «... на рэалізацыю гэтага пункту гледжаньня ніякіх шансаў у дадзеных абставінах няма...», але ёсьць другі рэцэпт: амэрыканцы мусяць абвесьціць, што распачынаюць вайну за «адзіную-недзялімую» ў вышэй успомненых межах, разьбіць камунізм, але сьцеражы Божа ўмешвацца ў пасьляваенныя парадкі ў Расеі; ад гэтага амэрыканцы — рукі проч! Гэта другая курацыя значна даўжэйшая й каштаўнейшая, але трэйцяга спосабу — няма. Калі-ж ніводзін з гэтых двух Саланевічавых пастулятаў ня будзе споўнены, Сталін раздуша Амэрыку, усе атлянтычныя й заатлянтычныя дзяржавы з Бэнэлюксам уключна — як казяўку. Тэзы свае аўтар намагаецца падпіраць доказамі, прыкладамі й статыстычнымі дадзенымі, якія ўзноў пераважна разьмінаюцца зь лёгікай, а часта — і зь гістарычнай праўдай.

Прыгледзьмася да некаторых зь іх.

Расеі паканаць немагчыма, не падмінаваўшы яе з нутры. А зрабіць гэта можна толькі, абвесьціўшы й загарантаваўшы ўтрыманьне ў цэласьці гэнай турмы народаў. Арыгінальна!

Другую сусьветную вайну выйграў і разьбіў нямецка-італьянска-японскую вось толькі Сталін. Уклад Амэрыкі, Ангельшчыны й іншых у вапошнюю вайну, паводля Саланевіча, зводзіцца толькі да таго, што гэтыя дзяржавы выслалі ў Расею зброю й другія ваенныя матарыялы. Больш нічога.

Ці гэта ігнаранцыя, ці сьвядомае засьляпленьне?

Ня думаю, што Саланевіч паверыць мне, калі-б я прабаваў яму даказваць, што ён памыляецца, бо й бяз гэтага мае столькі довадаў, але можа ён паверыць самому Сталіну. Вось-жа ў кніжцы Сталіна «О великой Отечественной Войне Советского Союза» ёсьць некалькі высказаў аб ваенных дасягненьнях заходніх дзяржаваў, якія моцна пярэчаць таму, што даказвае Саланевіч.

Далей Саланевіч пераконвае, што бамбардаваньне нічога вайне не памагае, а чуць не наадварот, — бадай шкодзіць таму, хто бамбардуе. Прыклад: немцы. Пад уплывам амэрыканска-ангельскіх бомбаў немцы біліся даўжэй і заядлей, а нямецкая ваенная прамысловасьць у часе бембеньня ўзрасла на 185%, г. зн. чуць не патроілася.

Выглядае, што амэрыканцы й ангельцы заместа дынаміту, ськідалі немцам цэглы, бочкі цэмэнту ды іншае сыр'ё. Але аўтар ня хоча палічыць таго, на колькі працэнтаў узрасла-бы гэная прамысловасьць, калі-б яе не бамбілі — калі немцы забралі індустрыю заходняй, паўдзённай і цэнтральнай Эўропы, да гэтага мелі ў сваім распараджэньні дастатковую колькасьць работніцкіх нявольнікаў. Да таго-ж бамбардаваньне нямецкай індустрыі распачалося даволі позна.

Далей Саланевіч даказвае, што Гітлер прайграў таму, што хацеў дзяліць Расею й гэтым паставіў процiў сябе расейскі народ і што кажнага, хто ня будзе за недзяленьнем Расеі, статкае такі самы лёс.

Зноў арыгінальны пагляд, бо да Саланевіча ўсе цьвердзілі, што было наадварот, што Гітлер ня меў ніякай спрэцызаванай канцэпцыі адносна Расеі, бо пры сьнеданьні гаварыў адно, а ў часе вячэры — зусім другое, да гэтага, як шалёны сабака, апутаны пажаданьнем нішчэньня, усіх рэзаў, забіваў, усё грабіў або нішчыў. А Розэнбэргава мутная палітыка таксама нічога больш нікому не абяцала. Не, немцы нікому ня несьлі вызваленьня. Але навет ня гледзячы на тое ў першай фазе вайны савецкая абарона трашчэла й разлазілася па ўсіх швах, як старая калаша, пакуль нямецкае зьверства не змабілізавала супраць сябе ўсіх бяз розьніцы. З двух няшчасьцяў — савецкае жываценьне было лепшым ад нямецкай сьмерці.

Прыклад, што немцы абараняліся заядла аж да Потсдамэрпляц уключна, у гэтым выпадку ня ёсьць пераконваючым. Немцы біліся з патрыятычнага пачуцьця, біліся за сваю свабоду, бо здавалі сабе справу, што капітулюючы здаюцца на ласку й няласку ворага й што трэба будзе расплачвацца за нязьлічоныя праступкі. Але з Расеяй зусім другая справа. І калі-б вольныя народы ішлі на Расею з выразна азначанай мэтай, разваліць гэную турму народаў, дык можна сумлявацца, ці 50% савецкай арміі, г. зн. паняволеных народаў захацела-б біцца ў вабароне сваей турмы й за сваю няволю. Хіба, што не.

Немагчыма ў рамках аднаго артыкулу разабрацца з усімі тэзамі й іх абасноўваньнем Саланевічам: выйшла-б цэлая брашура або трэба было-б запаўняць аднаму ўсю газэту, як гэта робіць Саланевіч. У ўсіх іх — ужываем тэрміналёгіі аўтара — праяўляецца «недазавоз лёгікі», які хістаецца ад 50 да 100%. У сэпаратыстых, паводля аўтара, гэты «недазавоз» ёсьць хранічны, мы-ж будзем вельмі ветлівыя й куртуазыйна назавём «недазавоз» лёгікі ў Саланевіча — штучным.

Аб што-ж ходзіць перадавому трубачу расейскіх манархістых, што ён так абарачвае сюды-туды ката, аж часам і сам ня ведае, куды ў дадзены мамэнт гэты кот знаходзіцца хвастом, а куды галавой?

Мэты гэнай жанглёркі выразныя: запужаць Амэрыку, што калі не праклямуе царызму, а прынамсі ўтрыманьня ў цэласьці турмы народаў — будзе сьцёртая пятой палітбюра на парашок. Выразна — напужаць Амэрыку, бо як досыць выразна відаць з цэлай казуістыкі Саланевіча, ён лічыць толькі Амэрыку, хаця, праўда, ня зусім раўнавартасным, то прынамсі магчымым да прыняцьця партнэрам і за гэта, зьлягка падкпіваючы, пратэкцыянальна, па панібрацку клепіць яе па лапатках. Усе іншыя — дробныя плоткі.

Ня ведаю, удасца яму гэта, ці не, толькі думаю, што аднаго ён дабіцца ня зможа, а гэта змусіць вольныя народы, каб штыхамі заганялі нас у турму народаў пасьля эвэнтуальнага разгрому бальшавізму. Можна быць пэўным аднаго: што калі навет Амэрыка й ня выказалася выразна за разьдзел Расеі, калі разваляцца муры гэнай кашмарнай турмы, паасобныя народы будуць вырывацца зь яе, як мага, і толькі жорсткая сіла зможа іх назад загнаць. Немагчыма навет падумаць, каб вольныя народы, змагаючыся за прынцыпы вольнасьці, сілаю скоўвалі й аддавалі ў няволю сотні мільёнаў людзей.

Вядома, што як бальшавіком у Расеі, гэтак і расейскай рэакцыйнай эміграцыі тут, сольлю ў воку ёсьць нацыянальныя, незалежніцкія асяродзьдзі паняволеных народаў, і яны ўсякімі сіламі стараюцца іх ліквідаваць. У Расеі спосабы простыя — куля ў патыліцу, тут-жа гэта немагчыма, і астаецца толькі разьбіваць іх інтрыгай, мяшаць з балотам і ачэрніваць у вачох Захаду. Вось-жа ў гэтым і спэцыялізуецца Саланевіч. Апрача іншых пагардлівых эпітэтаў, у яго ёсьць адзін, паводля яго, найбольш абразьлівы назоў для незалежніцкіх кіруючых органаў — «гадунцы (питомцы) Гітлера й Розэнбэрга».

Сколькі ў гэтым ёсьць праўды?

Вельмі ня шмат, бо ня больш, як [illegible] ўсей казуістыцы Саланевіча. Таму ш[illegible] вялікі працэнт гэтых людзей змагаліся таксама супраць Гітлера, як і супраць Сталіна. А тых, што ў часе вайны знайшліся на баку нямецкім, — хіба ўсім ведамыя абставіны, што іх да гэтага змусілі. Ды й сам-жа Саланевіч у вапошнюю вайну знаходзіўся ў Нямеччыне. Значыцца, ён таксама... Ці гэтая

(Заканчэньне на 3 балоне)

Каб-жа быу гэта пачатак

(Заканчэньне)

неадпаведнае й няроўнае аружжа, тады калі Саветы рушыліся на яго ўсім сваім арсэналам. Гэта была не абарона перад савецкай наступальнай палітыкай, але сыстэматычнае здаваньне сваіх жыцьцёвых пазыцыяў, павольнае адступаньне.

І толькі ў вапошні мамэнт разыграліся ў сьвеце выпадкі, якія могуць абазначаць зьмену палітычнага курсу Захаду ў дачыненьні да камунізму. Першае станоўкае слова сказала Францыя. Тая Францыя, якая агульна ўважалася за найбольш падмінаваную камунізмам, найбольш разложаную й няздольную да абароны, урады якой талеравалі ў сябе дома савецкую дывэрсыю, дазвалялі свабодна разгульвацца кіраваным Масквой камуністычным пятым калёнам. Перад гэтым ніхто не паверыў-бы, што францускі ўрад можа яшчэ здабыцца на такія мерапрыемствы, як арыштаваньне лідэра сваей камуністычнай партыі й правай рукі Сталіна ў Францыі Дуклё, на масавыя арышты перашколеных у Маскве крамлёўскіх агентаў, на масавыя вобыскі ў камуністычных установах, на канфіскацыю камуністычных актаў і дакумэнтаў. Аднак урад Піно нядаўна гэта зрабіў. І што-ж аказалася? Аказалася тое, што Францыя бой з сваім ворагам выйграла. Францускі народ аказаўся дастаткова здаровым і на вышыні сваіх заданьняў, бо навет намаганьні камуністых да генэральных страйкаў ня далі ніякіх вынікаў. Навет масы францускіх работнікаў выкідалі з прадпрыемстваў камуністычных агентаў, калі тыя намагаліся змусіць іх да спыненьня працы. Сяньня кажны ўзапраўдны антыкамуністы павінен з пашанаю сьхіліць сваю галаву перад Францыяй.

Таксама й на іншых адрэзках антыбальшавіцкага фронту зазначылася апошнімі тыднямі палітыка сільнае рукі. Перадусім у Карэі. Альянцкае камандаваньне, каб не сарваць або не скамплікаваць лішне мірных перагавораў, на столькі аказала слабасьці ў дачыненьні да камуністычных ваеннапалонных, што апошнія ў сваім лягеры на востраве Коджэ былі навет увязьнілі амэрыканскага генэрала й звольнілі яго толькі тады, калі ён, каштам свайго аўтарытэту й жаўнерскай годнасьці прырок выпаўніць вымаганыя ад яго патрабаваньні. Апошнім-жа часам, падчас наступных актаў камуністычнага бунту, амэрыканцы збройнымі сіламі зьліквідавалі супраціў камуністых і навялі поўны парадак. І камуністыя мірных перагавораў з гэтае прычыны аднак не сарвалі. Таксама ў Бэрліне на акты новай савецкай блякады заходнія альянты адказалі супрацьблякадай савецкіх аб'ектаў, што знаходзяцца на тэрыторыі заходняга Бэрліна. Не без значэньня зьяўляецца апошняе асьветчаньне новага галоўнакамандуючага збройнымі сіламі Атлянтычнага Пакту генэрала Рыджвэя, які ў гадавіну альянцкай інвазыі ў заходняй Францыі перасьцярог Савецкі Саюз перад уважаньнем, што «імкненьне да мірных разважаньняў пры стале нарадаў» ёсьць довадам слабасьці Захаду. Ён сказаў: «Будучы сільнымі, можам сабе пазволіць на спаняладумнасьць, талеранцыю й вялікадушнасьць, якую дае сіла. Калі-б гэтыя гістарычныя доказы сілы былі памылкова інтэрпрэтаваныя камуністычнымі ўладарамі, як азнакі слабасьці або азнакі ўпадаючай цывілізацыі, якая ставіць мір перад свабодай, а выгады перад ахвярамі, такая памылка, праўда, сьцягнула-б на нас вялікія цярпеньні, але прынесла-б іхнае собскае зьнішчэньне й зьнішчэньне іхнае ўлады».

Такім чынам у палітыцы заходніх вялікадзяржаваў у дачыненьні да бальшавізму выразна зазначыліся апошнім часам новыя сымптомы. Каб-жа былі яны пачаткам новага курсу супраць савецкай палітыкі, палітыкі ня слабасьці, а сілы, ня страху й хістаньня, але адвагі й рашучасьці, палітыкі ня толькі абароны, але й наступу!

Язэп Каранеўскі

ЯКУБ КОЛАС (21)

НОВАЯ ЗЯМЛЯ

ПАЭМА

XXV

ЛЕТНІМ ЧАСАМ

Прайшоў Вялікаднік сьвяценькі.
Бяруцца людзі за сявенькі,
За плуг, за бораны за сохі,
Пайшлі разгульвацца патрохі.
Запахла поле зноў ральлёю;
Гракі, вароны чарадою
За сьвежай ходзяць баразною.
Вясёлы шум і пануканьне
Чутны да самага зьмярканьня.
А над палямі ў ясным небе,
Як быццам песьнямі аб хлебе,
Які даручан гэтай глебе,
Зальлюцца жаваранкі хорам,
І песьні моўкнуць па-над борам.
А сам той бор глядзіць з усьмехам
І ўторыць чуткім сваім рэхам
І сьпеву-посьвісту драздоў,
І громкім трубам пастухоў,
І ціхай дудцы за гарою.

Адна работа за другою
Ідзе-плыве сваёй чаргою
То ў вагародзе, то на полі
І ня спыняецца ніколі;
І так у клопаце, ў рабоце,
Ці то ў няволі, ці ў вахвоце
Вясна мінецца, прыдзе лета.
Тады штодня ўставай дасьвета,
І агнявокая дзяньніца,
Як маладая чараўніца,
Цябе сагрэе мілым сьмехам,
Авее духам чыстым бораў,
Палёў, лугоў, нябёс прастораў
І сыпне радасьць нізкім стрэхам.
Ды толькі будзе той дастойны
Вітаць у ранічак спакойны
Златавалосую багіню,
Той да грудзей яе прыхіне,
Яе пацешыцца красою,
Хто сам абмыецца расою.

За колькі дзён да касавіцы
Касцы заглянуць на паліцы,
Каб малаток знайсьці і бабку:
Ідзе работа, ня сьпі ў шапку.
Агледзьце, братцы, добра косы,
Каб не псаваць свае пракосы,
Каб ня ўвадзіць людзей у грэх,
Касарства зводзячы на сьмех.
Пахібка знойдзецца якая,
Наш дзядзька першы ня ўтрывае
І на пакошу тыкне пальцам:
Бяда няўмекам і нядбальцам,
Хто шнур зжуе няроўным плехам —
Антось яго ўжо дойме сьмехам,
Задзене проста за жывое,
Хоць сэрца ў дзядзькі і ня злое.
Затое-ж дзядзька хват і дока,
Набіў на косах сваё вока,
І калі выбярэ ён коску —
Ня пара іншаму падоску:
І ярка, лёгка, спрытна, гонка;
Другі лягчэй знаходзіць жонку,
Свой вечны лёс, сваю красу,
Чым дзядзька добрую касу.

І паглядзець было цікава,
Як дзядзька шчыра і ласкава
Касу на рынку выбірае!
Якіх ён спроб там ня ўжывае!
Сьпярша агледзіць яе пільна,
З усіх бакоў глядзіць прыхільна
І паступова, папарадку
Як на насок, так і на пятку
І на кляймо, на шыйку тую;
Глядзіць мінуту і другую.
Ды для касы гэтага мала:
Спрабуе кіпцем яе джала
І спробу зробіць над абухам,
Тады паверка йдзе ўжо вухам,
Ці добра звоніць коска гэта, —
Вітаць у ранічак спакойны
У дзядзькі тут свая прымета,
Ды я ня ведаю, якая, —
І дзядзька косцы загукае:
„Ка-са!" і вуха прыкладае —
Сакрэт знаў дзядзька ў гэтай штуцы:
Каса павінна адгукнуцца;
Калі-ж каса не гаваркая,
То дзядзька спосаб яшчэ мае:
Насьлініць, выцершы насуха,
Рубец касы, той край абуха,
І ўпапярок у тую сьліну
Кладзе саломінку-нaціну,
І тут каса ўжо, брат, ня схлусіць:
Удоўж саломка легчы мусіць.

Купіць касу — о, гэта штука!
Яшчэ больш важная навука —
Умець дагнаць касу да ладу
І даць ёй выклепку, асаду.
Мастак быў дзядзька і на гэта,
Ён ладзіў многа кос у лета
І так наклепле іх, асадзіць,
Што хто на коску ні паглядзіць,
То толькі ахне ўжо ад дзіва
Ці галавой кіўне маўкліва.

За дзень, за два да касавіцы
Зьвіняць, гамоняць акаліцы
На ўсе лады, на ўсе галосы —
Пайшлі кляпаць і ладзіць косы.

Настаў дзянёк, даўно чаканы.
Пакаты ўзгор'я і курганы
Узьдзелі чырвані кароны,
І стрэхі сонцам пазлачоны;
Туманаў лёгкія паромы
Над рэчкай вісьнуць нярухома,
А ў люстры водаў гэтай рэчкі,
Як закаханая дзяўчына,
Глядзіцца пышная вярбіна.
Ў бліскучым лісьцейку, як сьвечкі
На аўтары ў часы маленьня,
Іскрацца сонейка праменьні,
Бы сьмех бязгрэшны і шчасьлівы.
А там, на ўсходзе, пералівы
Агністых фарбаў робяць дзівы
І сыплюць шчодра ад усходу
Зямлі і небу радасьць, згоду.
І чуткі струны гэтай цішы!
Іх подых ветрыку ўскалыша,
І нават з дрэва лісьцік кволы
Адб'е ў іх голас свой вясёлы.

Але паслухай, мілы дружа!
Эх, што за хваля і як дужа,
Разгонна, сьмела і агромна
Плыве па струнах тых з-над Нёмна!
Ідуць касцы, зьвіняць іх косы,
Вітаюць буйныя іх росы,
А краскі ніжай гнуць галовы,
Пачуўшы косак звон сталёвы.

Касцы ідуць то грамадою,
То шнурам цягнуць, чарадою,
То паасобку, то па пары;
Ідуць касцы, ідуць, як хмары,
І льлецца сьмех іх разудалы,
Як веснавыя перавалы.
Гаворка, шум і коняў ржаньне —
Касьбы вясёлае вітаньне.
Касцы, ваякі мірнай працы,
Выходзяць з косамі на пляцы,

І на палоскі верставыя
Кладуцца коскі іх крывыя. —
Пайшлі праверкі і прамеры,
Каб больш мець пэўнасьці і веры
І каб ня вышла перакосу
І не зайсьці ў чыю палосу,
Бо будзе крыку, будзе сваркі, —
Няхай лепш цэлы будуць каркі.
Але бывалі ўсё-ж здарэньні,
Што вынікалі абурэньні.
Калі ў траве хто брод вядзе

Сялянскае землякарыстаньне на Беларусі

III. ПАСЁЛАК — НАЙЛЕПШАЯ ФОРМА ЗЕМЛЯКАРЫСТАНЬНЯ НА БЕЛАРУСІ

(У парадку дыскусыі)

Праз тры-чатыры гады шчырай і ўпорыстай працы на пасёлку, пры ўсякіх недастачах і няпоўнасьцях, якімі напоўнена жыцьцё савецкіх людзей, усё-ж такі многіх гаспадарак на пасёлку ўжо трудна было пазнаць. На сялібах завяліся садочкі, гароды, пчолы, пашырыліся на скорую руку пабудаваныя хлявушкі для цялят, парасят, ягнят. Завялася хатняя птушка. Амаль усе хаты мелі сенцы й іншыя гаспадарскія прыбудоўкі. Весялей і паважней выглядалі гаспадары-пасялкоўцы, бо яны адчувалі сябе собсьнікамі. Ува ўсім адчуваліся пачаткі дабрабыту. У сем'ях панавала ціхая сялянская ўцеха і радасьць з прычыны добрага ўраджаю жыта, ярыны, сопкай бульбы, прыплоду жывёлы. Пасялковец ведаў, што праца ягоная й сям'і ўложана не дарэмна. Хоць і цяжка было, але час нясе няўхільнае палепшаньне жыцьця ўсей ягонай сям'і.

І пасёлкам аспрэчваў пяршынство на лепшую й выгаднейшую форму землякарыстаньня ведамы ўжо нашаму селяніну сталыпінскі хутар. Аднак назіраньні й хоць кароткі тэрмін жыцьця на пасёлках прывялі многіх да перакананьня, што пры ўсіх дадатніх бакох хутарскага жыцьця пасёлак мае больш перавагаў, чымсьці хутар. Разьбяром дадатнія й адмоўныя бакі працы й жыцьця пасёлку й хутару, бо вялікую вёску мы катэгарычна адкідаем і нам думаецца, што гэта ня выкліча ніякіх спрэчак.

Хутар — гэта адзінота. На адзіноце людзі знаходзяцца пад нейкай гіпнозай аўсёднага страху. Думкі іх накіроўваюцца на як найлепшае ўмацаваньне вайго хутару-гарадзішча. Абносяць яго моцным плотам-частаколам з замкамі-запорамі, трымаюць сярдзітых злых сабак. Хутаранін трывожыцца за цэласьць сваей собскасьці, ён баіцца быць абкружаным, абрабаваным, урэшце забітым. Ён падазрона прыслухоўваецца да ўсякага скрыпу, шораху, брэху сабакаў. У хутаранскай сям'і складаецца характар падазронасьці да людзей, асабліва да незнаёмых, новых. Хутар на адзіноце можа быць на доўгі час бездапаможным у няшчасьці, пры раптоўнай хваробе, пажары. Хутаранцы далёкія ад агульных інтарэсаў грамады й нестаноўкія ў вабароне ейных інтарэсаў. Ягоная хата заўсёды «з краю».

Дзеці й моладзь на хутары літаральна дзічэюць. Іхныя гады праходзяць безь сяброўства й гульняў. Хутар патрабуе шмат дзіцячай працы, Функцыю пастухоў нясуць на хутары звычайна дзеці. Праўда, і на пасёлку дзеці пасуць жывёлу, але там ня выключана магчымасьць мець агульнага пастуха, апрача гэтага ў пасёлку дзеці-пастушкі пасуць разам і праводзяць, час на гульнях, уласьцівых іхнаму веку. Не дарма перад першай сусьветнай вайной разумны й далёкабачны для інтарэсаў царскае імпэрыі царскі дзяржаўны муж і старшыня рады міністраў П. Сталыпін шляхам розных палёгкаў і прывілеяў хутару прыняў станоўкія крокі ў кароткі тэрмін растрыбушыць неспакойную вёску на хутары. Стальпін добра разумеў, што хутар нёс заможнасьць шматзямельнаму селяніну. Сталыпін, праводзячы зямельную рэформу, срога ахоўваў недатыкальнасьць земляў абшарнікаў. Пры расьсельваньні вёскі на хутары агульная зямельная плошча не павялічвалася, таму малазямельны вясковец атрымліваў хутар вялічынёю ў два гэктары. Ясна, што на такім хутары не разжывешся. Бедны зямлёю хутаранец залежыў ад шматзямельнага, знаходзячы сабе там заработак.

Аднак Сталыпін дасягаў таго, што, выдзяляючы на хутар і бяднейшыя гаспадарскі вёскі, гэтым разьбіваўся й агульны фронт незадаволеных, якія пасягалі яшчэ ад часу рэвалюцыі 1905 году на землі абшарнікаў. На Беларусі сталыпінская рэформа шырока была праведзена на Магілеўшчыне й Віцебшчыне, а агульна ведама, што на хутарох была найбольшая няпісьменнасьць.

Пяройдзем к разгляду пасёлку. Пасялковец, як і хутаранец, пазбаўлены прыгнечваючага ціску вялікай вяскі. У вядзеньні свэей гаспадаркі ён індывідуальны, ягоная ініцыятыва абсалютна нічым ня зьвязаная, як і хутаранца. Шырокая й выгодная сяліба дае магчымасьць заняцца садоўніцтвам, гародніцтвам, пчалярствам, птушкаводзтвам у залежнасьці ад собскага жаданьня й ухілу. Пасялкоўцы вядуць шматпольную палявую гаспадарку, бо землі пасёлку пры ўпарадкаваньні разьбіваюцца на пяць або восем палёў. Аднак пасялковец ня можа стаяць у баку ад карысных мерапрыемстваў усяго пасёлку. Агульнымі сіламі пасёлку лёгка правесьці новую або адрамантаваць старую дарогу, пабудаваць мост, пракапаць канавы, асушыць балота, лягчэй агульнымі сродкамі набыць складаную сельска-гаспадарскую машыну, зарганізаваць каапэратыву, пажарную ахарону, малачарню, правесьці электрыфікацыю. Сярод пасялкоўцаў куды лягчэй праводзіць такія культурна-асьветныя мерапрыемствы, як кіно, радыё, чытальні, арганізацыю match рознага роду гурткоў, спартовых таварыстваў, дзіцячых садкоў.

Усё гэтае, так неабходнае й патрэбнае ў сучасным жыцьці грамады, зусім даступнае пасёлку. Пры правядзеньні гэтых мерапрыемстваў на хутары сустрэнуцца непераможныя перашкоды навет пры добрай волі й высокай сьведамасьці самых хутаранцаў.

Нам могуць паказаць на нямецкі хутар, як доказ прыкладнага вядзеньня сельскай гаспадаркі, дзе і культурныя патрэбы зьяўляюцца поўнасьцю забясьпечаныя. Так, але ня трэба забывацца, што дабрабыт нямецкага хутару будаваўся сотнямі гадоў цэлымі пакаленьнямі. Цэласьць і непадзельнасьць яго была забясьпечаная законам. Тут хутары зьвязаны між сабой першаякаснымі дарогамі й скорымі сродкамі сувязі. Адным словам на сяньняшні дзень нашыя ўмовы жыцьця й нямецкія параўняць нельга.

І ўсё-ж такі пры ўважлівым назіраньні, асабліва глухіх кутоў Нямеччыны, можна заўважыць шмат адмоўных бакоў навет на нямецкім хутары. Ёсьць мясьціны, якія яшчэ ня маюць электрычнага сьвятла. Нам на Беларусі немагчыма чакаць сотні гадоў на развой хутару, а трэба выбіраць найбліжэйшыя шляхі да падняцьця тэхнікі, культуры й эканамічнага становішча, каб вывесьці нашае працоўнае сялянства й сельскую гаспадарку з таго тупіка, куды яны загнаныя прыгнятаючым калгасам.

Із спыненьнем у Саветах новай эканамічнай палітыкі згасьлі ў пасялкоўцаў іхныя надзеі на спакойнае працоўнае жыцьцё. Распачалася ня знаная й нікому ня мілая калектывізацыя. Ад пасялкоўцаў, як былой беднаты, патрабавалася першымі ўступіць у калгасы, першымі абагульваць жывёлу, курэй, пчол, пераносіць для агульна-калгасных патрэбаў свае гуменцы й хлявы ды здаваць сельска-гаспадарскі інвэнтар.

Папрабаваўшы салодкага, нікому не хацелася лезьці ў маркотны калгасны кацёл. Пасялкоўца агарнула туга, ён панура разьвітаўся з набытым у цяжкай працы конікам, другой кароўкай, гуменцам і іншымі рэчамі, што прышлося здаць у калгас. Яму сумна было вяртацца к «разьбітаму карыту» й стаць узноў прыгоньнікам мадэрнай паншчыны. Непаслухмяных пасялкоўцаў зрабілі кулакамі й падкулачнікамі й яны зь сем'ямі апынуліся ў Котласе, Калыме й іншых гіблых месцах аднэй шостай часткі сьвету.

Пасялкоўцы, як і іншыя сяляне, сталі калгасьнікамі. Аднак у пасялкоўцаў яшчэ ня згасла надзея на невялічкую самастойнасьць на сваей выгаднай сялібе. Там ён, завёўшы садок, гарод, старанна апрацоўваў сваю зямлю. Праўда, убога выглядала цяпер пры калгасе яго сяліба: засталася хатка ды невялічкі хлявушок для аднэй кароўкі, якая часта месьцілася навет у сенцах. Аднак ня доўга цешыў сябе пасялковец перавагамі, якія ён меў на пасёлку ў прыраўнаньні з калгасьнікамі зь вялікай вёскі. Спачатку ў яго абрэзалі сялібу ў карысьць калгасу. Па[illegible]й насунулася нялюдзкая работа па сьцягваньню хутароў і пасёлкаў у вялікія калгасныя вёскі.

Прычынаю гэтага было, бачыце, тое, што хутары й пасёлкі пагражаюць недатыкальнасьці да каласоў калгасных палёў і наогул пагражаюць «пышнаму росквіту» сацыялістычнага калгасу. Таму хаты з хлявушкамі хутароў і пасёлкаў перавезьлі на вызначаныя ў вёсцы сялібы. Гэтымі сялібамі былі найбольш нявыгадныя для будоўлі пяшчаныя бугры, або нізкія забалочаныя выганы, дзе стаяла калгасная кузьня. Прысялібныя вучасткі зямлі адводзіліся гэтым перасяленцам у бальшыні выпадкаў «на водшыбе», у другіх мясцох. Апусьцелі хутары й пасёлкі. Замест чысьценькіх пасёлкаў ды хутароў, абкружаных садкамі, сярод калгасных палёў тырчэлі разварочаныя печышчы, закінутыя калодзежы, паломаныя ды абгрызеныя жывёлаю дрэвы, ягадныя кусты. Сваім сіратлівым выглядам былыя паселішчы наводзілі на людзей сум і тугу.

На гэтым пакуты людзей ня кончыліся. Трэба было яшчэ перажыць узбуйненьне калгасаў таксама зь перабудовай усяго асабістага жыцьця чалавека. Што чакае яшчэ далей стогнучых пад калгасным ярмом сялян? Трудна навет прадбачыць. Усё пажыраючая прага сусьветнага панаваньня крамлёўскага таталітарнага рэжыму можа прынесьці людзям яшчэ многа жудасных неспадзяванак, праклёнаў і сьлёз па загубленым жыцьцю.

Аднак-жа павінен прыйсьці час і ён ужо можа недалёкі, калі сялянская Беларусь ушчэнт разьнясе калгасы, гэтыя найбольш жахлівыя гнёзды паняволеньня. Былыя прыгонныя калгасьнікі пойдуць па шляху, які ўказаў беларускі патрыёта Д. Прышчэпаў, і нашая зямля, — а яе хопіць усяму працоўнаму сялянству — пакрыецца ўзноў квітнеючымі пасёлкамі.

Васіль Будзімер

Якраз там «недазавоз»

(Закончэньне)

пагардлівая назва ў вуснах Саланевіча калечыць каго-небудзь і ці Саланевіч мае права яго ўжываць?

Не. Бо хто гэта Саланевіч?

Вельмі ня люблю і, ў гэтым выпадку не хацеў-бы капацца ў чужых трыбухох, але проста для разьясьненьня вобразу — некалькі фактаў з Саланевічавай аўтабіяграфіі:

«...Дванаццаць гадоў я працаваў у СССР у галіне фізычнай культуры, а з гэтага сем гадоў у 'ўсесаюзным маштабе'. Я напісаў шэсьць кніжак і сотні артыкулаў...»

Ага, значыцца Саланевіч у саветах быў важнай шышкай. Рэч зразумелая, там ён быў «таварыш» Саланевіч.

Далей: «...У гэтай галіне я працаваў чэсна...»

Гэта з аўтарскай аўтабіяграфіі.

Які-ж з гэтага вывад?

Саланевіч, будучы ў саветах важнай шышкай і працуючы ў усесаюзным маштабе, штосьці «пераскрабаў», дык хіба-ж не пераскрабаў у ўсесаюзным маштабе, бо яго НКВД зьліквідавала-б, як гэта рабіла з другімі, але пасадзіла ў лягер і то ў такі, зь якога Саланевіч зматаўся заграніцу, чаго яму віншуем і шчыра цешымся, бо й так там за шмат людзей зьгінула. Але калі Саланевіч людзей, якія прыпадкам і пераходна знайшліся па нямецкім баку, а навет і не знайшліся, называе ядавіта «гадунцамі Гітлера», то яго можна назваць гадунцом Сталіна. Думаю, што адно на адно выйдзе. Дзеля гэтага ядавітыя й абразьлівыя назвы пад пяром Саланевіча ня маюць моцы перакананьня й можна іх схарактарызаваць славамі Пушкіна:

«...Там няма нат ядавітай жоўці,
А проста брудная вада...»
А гэта ўжо ня фэр...
Яшчэ адзін «ня фэр» (no fair play):

Саланевіч катэгарычна адмаўляе права прамаўляць ад імя сваіх нацыяў усім «гадунцом Гітлера й Розэнбэрга», г зн. усім прадстаўнікам паняволеных народаў (рэч зразумелая, калі яны выступаюць за вызваленьне гэтых народаў з расейскай турмы, бо ў праціўным выпадку — калі ласка, могуць), але сам ён прысвойвае сабе права рэпрэзэнтаваць і то ня толькі расейскі народ, але й беларусаў, украінцаў, грузінаў і ўсіх іншых. А хто яму гэтае права даў?

Філязофія з афрыканскай джунглі, якую можна вобразна выясьніць:

«Калі ў Каляга ўкрасьці барана — праступак і блага, але калі Калі ўкрасьці ў кагось барана — добры ўчынак».

Із праўным разуменьнем цывілізаванага сьвету гэта трохі не згаджаецца.

У суме — і там «недазавоз».

П. С.

Пытаньне уцекачоў у Генеральным Дагаворы зь Нямеччынай

У г. зв. нядаўна падпісаным генэральным дагаворы паміж нямецкай саюзнай рэспублікай і заходнімі альянтамі Нямеччына перабірае на сябе гарантыі што да праўнага становішча безьдзяржаўных чужынцаў на тэрыторыі Нямеччыны. Яна праклямуе сваю гатовасьць:

1. Ратыфікаваць канцэпцыю Задзіночаных Нацыяў што да міжнароднага праўнага палажэньня ўцекачоў.

2. Выдаць адпаведныя праўныя распарадженьні пра прыняцьце не нямецкіх грамадзян і безьдзяржаўных, што будуць зьвяртацца, як палітычныя ўцекачы, з просьбаю пра наданьня ім права азылю.

3. Праводзіць і далей міжнародную службу росшукаў.

4. Узяць на сябе апеку магілаў альянцкіх ахвяраў вайны, перамешчаных асобаў і не нямецкіх уцекачоў на тэрыторыі нямецкай саюзнай рэспублікі.

5. Пакінуць дзейным з поўным зьместам абвешчаны 25 красавіка 1951 году саюзны закон пра праўнае становішча безьдзяржаўных чужынцаў.

Тры заходніх краіны згаджаюцца, на жаданьне саюзнага ўраду, весьці перагаворы пра перасяленьне ўцекачоў з урадамі тых краінаў, зь якімі Нямеччына ня ўтрымлівае дыпламатычных дачыненьняў.

Ды трохі ў шнур чужы ўбрыдзе, —
Тады касцы страх, як крычалі
І мацярок упаміналі.
Эх, час касьбы, вясёлы час!
І я ім цешыўся ня раз,
І з таго часу па сягоньня
Мне сонцам сьвеціць Наднямоньне.
Касцы расходзяцца па гаку,
Як-бы ідуць яны ў атаку,
І жыва менцяць свае косы;
І ткуцца здольныя пракосы,
Лажацца роўнымі радамі,
А за касцом двума сьлядамі
Адбіткі ног яго кладуцца,
А косы сьвішчуць і сьмяюцца.
Тымчасам сонца вышла ўгору
І зь безгранічнага прастору
Шырокай плыньню агнявою
На землю шчодраю рукою
Льле блеск гарачы і яскравы;
І вянуць скошаныя травы,
І выглядаюць нудна палі.
На луг другая коціць хваля:
Ідуць грабцы, жанкі, дзяўчата,
Убраны хораша, бы ў сьвята:
Чырвоны колер, белы — ўсякі,
Бы ў вагародзе тыя макі;
Ідуць, пракосы разьбіваюць,
То там, то сям у чэсць Пятровак
З грудзей тых макавых галовак
Дзяўчатак слаўных, яснавокіх
Ў лугох прасторных і шырокіх
Плывуць-дрыжаць сьпяванак тоны;
І тыя песьні засмучоны
І млеюць ў стомленым абшары,
Як-бы адбітак Божай кары.
А дзень гарыць, а дзень палае.
Ўсплывае хмарка і другая
Над сіня-дымным небасхілам
І ў задуменьні смутна-мілым
Зь нябёс блакітных пазіраюць,
Як-бы дарогу выбіраюць.
Раздольле ў лузе, эх, раздольле!
А колькі сьмеху і свавольля,
І жартаў, плюскату, штурханьня
Над гэтым Нёмнам у купаньне!
І хіба можна ўжо ўстрымацца,
У час касьбы не пакупацца?
І дзе на сьвеце ёсьць такая,
Як Нёман рэчанька другая?
Тут хвалі сьветлы, срэбралітны,
А беражкі — ну, аксамітны,
На дне пясочак жоўты, чысты,
Вадою згладжаны, зярністы,
У воду ўвойдзеш — шчасьце раю,
Я шчасьця большага ня знаю,
Ці знаць яго ўжо ня прышлося,
Як толькі тут, на сенакосе.
А глянь на луг прад вечар, браце!
Увесь, як ёсьць, ўва ўсім ахвоце,
Па ўсіх грудох аж за дарогу
Устаўлен копамі мурогу;
І так сьвяжуткі копкі тыя,
І так выразны, бы жывыя,
І выгляд кажнае адметны,
Але ўсе разам так прыветны!
Вазы шыбуюць важна, стала,
Бы тых вагонаў рад нагнала.
Павее ветрык — што за пахі!
Мёд разьліваюць тыя гмахі,
Віно найлепшае і ром,
Як плата шчырая касцом.
А вечар чуткі, гутарлівы
Разносіць гоман, сьмех шчасьлівы
І ў сэрцы паліць парываньні
І тчэ красёначкі каханьня.
Ружовы захад повен ласкі,
І ціха зьвісьлі агнязкі,
Брыжы, тасёмкі і каралі;
Адзеньне хмаркі пазьнімалі
І самі леглі спаць на ночку
Адзеўшы лёгкую сарочку;
І гасьне дзень у задуменьні,
Як гаснуць жыцьця лятуценьні.
Зірні на луг прад навальніцай,
Калі крыжастай бліскавіцай
У страсе твар ахрысьціць хмара,
І сілай грознага цяжару
Ўскалыша землю шум дрыгучы,
Далёкі, ўстрымлены, магучы,
І здрыгане нябёс разлогі,
Як голас Божай засьцярогі.
Зірні тады на гэту шыр:
Трасецца-ходзіць луг, бы вір,
Бы той кацёл у час кіпеньня, —
Ўсё поўна руху і імкненьня.
Ой, час гарачы, ой час цяжкі!
Бягуць касцы, ну, як мурашкі,
Бягуць грабцом на дапамогу
І раптам б'юць усе трывогу.
А хмары ўсталі нечакана,
Хоць, праўда, парыла ўжо зрана;
Беларужовыя іх шаты
Вісяць маўклівы і зацяты,
А кучаравыя клубішчы,
Як на ўсясьветным пажарышчы,
Растуць, раськвечваюць на сонцы
Сваё клубочкі-валаконцы
І ткуць сярэбраны масток,
Дзе гром застукаў, як чаўнок.
Пад шум, пад грукат навальніцы,
Як-бы па знаку чараўніцы,
Ўстаюць-растуць на лузе копкі,
І луг пабраўся ўвесь у бобкі.
А пад хваінаю на грудзе
Вакол стажка аж кішаць людзі,
Гарачка ўсіх бярэ такая,
Што пот ім вочы залівае,
Бо хмара сіваю градою
Ўжо зьвісла нізка над зямлёю,
Ідзе гняўліва, пасмы сьцеле,
Бліскчыць-гарыць яе кудзеля
І пакручастымі жмутамі
Стрыжэ-глядзіць, як зьмей вачамі,
І сучыць срэбраныя ніткі
У шнур дажджаны ўвачавідкі.
А дождж шуміць, а дождж гудзе
І бліжай-бліжай ён ідзе
І даль туманам засьцілае.
Упала кропля і другая,
За імі цэлым вадаспадам
Буйныя капкі, як-бы градам,
Па лісьцях дуба секанулі
Ды далей сетку пацягнулі.
І вось жахнула бліскавіца,
Як вогнемгненная крыніца,
І гром-пярун сталёвым бічам,
Бы нейкі зьвер страшэнным лычам,
Арэ, трасе, калоціць хмары,
Зямлю, надземныя абшары,
Бушуе доўга, абурліва,
Над лесам коціцца гняўліва,
І гэты гоман, гнеў дрыгучы,
Злучае зноў у стрэл магучы,
Густы, злавешчы віхрабежны
І нястрымяны і драпежны,
І так цяжэрна націскае,
Як-бы зямлю дзесь угінае.
І шугнуў дождж налётам сьмелым,
Павіс абрусам густа-белым
Над гэтым лугам, над палямі
І льлецца коса ручаямі,
Бы невад цягнецца грымотны,
І б'юцца кроплі ў пыл вільготны.
Зірнеш вакол — адна любота!
На лузе спынена работа,
Жанкі, дзяўчаткі і мужчыны
Бягуць пад копы, пад драбіны,
Каб менш быць змочаным дажджом;
А хто, накрыўшысь халатом,
Ці так накінуўшы дзяругу,
Сядзіць квахтухаю сярод лугу.
— Давай, давай, дажджок, накропу.
Сюды, дзяўчаткі, лезьце ў копу:
Дасьць Бог на нашым гэтым грудзе
На другі год касцоў прыбудзе!
Пад гэты гром, пад дождж упарты
То там, то тут пачуеш жарты
І сьмех вясёлы, піск дзявочы,
Бо хто-ж кранўць іх не ахвочы?
Але й дзяўчаты язык маюць
І востра хлопцаў падсякаюць,
Ня робяць жартам перашкоды.

(Закончэньне раздзелу ў наступным нумары)

Голас старога эмігранта

Ад Рэдакцыі: Вялікай трагэдыяй для беларусаў зьяўляецца факт, што старая беларуская эміграцыя ў ЗША (тыя, што выехалі перад першай сусьветнай вайной) у сувязі з малым яшчэ нацыянальным усьведамленьнем на бацькаўшчыне сталася, паза малымі выключэньнямі, страчанай для нашай нацыянальнай справы. Гэтыя людзі праваслаўнага веравызнаньня зрусыфікаваліся, а каталіцкага — спаляніззаваліся.

Аднак цяперашняя нацыянальная праца новай беларускай эміграцыі ў ЗША скранула нацыянальнае сумленьне некаторых беларускіх старых эмігрантаў, якія, даведаўшыся аб вялікім размаху беларускага нацыянальна-вызвольнага руху на бацькаўшчыне, вяртаюцца ў нашыя нацыянальныя рады. Як довад такога зьявішча, друкуем гэтта адкрыты ліст у Рэдакцыю «Бацькаўшчыны» аднаго старога беларускага эмігранта з Дэтройту з глыбокай надзеяй, што й іншыя старыя беларускія эміграты пойдуць ягонымі сьлядамі.

Вельмі Паважаны Спадар Рэдактар!

Ужо некалькі тыдняў да 30. 3. 52 году. Газэты ўкраінскія, польскія й нашае Дэтройцкае радыё паведамілі, што Беларускі Камітэт будзе сьвяткаваць нацыянальнае сьвята абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі.

Ужо да пачатку акадэміі многа хто з нас прыбыў у прыгожую залю Міжнароднага Інстытуту, дзе было шумна й весела ад беларускай моладзі. Заслоны сцэны яшчэ закрытыя, але магнітафон на залі перадаваў цудоўныя народныя песьні й беларускія танцы неяк так чыста па нашаму. Вось і заслона сцэны паднялася. Дык што-ж нашым вачом паказалася? Беларуская панарама! Хутар з саламянымі стрэхамі, пры ім наш родны бярэзьнік, а яшчэ далей, як вокам сьцінуць, беларускія загоны, пароспыя жытам.

Перад гэтай панарамай вялікі хор маладых дзяўчатак і хлапцоў у народных вопратках. Заля затрэслася ад воплескаў. Гучна выраўся з маладых грудзей гымн амэрыканскі, а потым беларускі. Першы раз я пачуў беларускі гымн, наш родны. Ужо гымн даўно прапелі, а я яшчэ стаю й стаю, бо ў гэтую мінуту я быў думкамі ў родным краі, каля тых самых дарагіх мне стрэх.

На сцэду выйшаў малады беларускі прафэсар і дакладна расказвае нам пра дзень 25 сакавіка 1918 году, як паўстала Беларуская Народная Рэспубліка й абвесьціла ўсяму народу, што наш край вольны. Нам, беларусам у Амэрыцы, ніхто аб вольнай Беларусі не паведамляў, мы па старому звычайна славілі Расею й бацюшку цара. Мы толькі ад вас, маладых беларусы, чуем гэта цяпер. Прыбыўшыя мае „друзья" расейцы, паўсталі й выйшлі за дзьверы, лаячыся на сваім літаратурным языку на праф. Каханоўскага за тое, што ён заявіў, што Беларусь болей ані ад Расеі ані ад каго іншага залежыць ня будзе, а будзе вольнай. Вось мае „друзья" расейцы! Выходзячы ў такі ўрачысты для нас мамэнт з залі, вы нам адкрылі вочы на тое, хто вы ёсьць. Вам падабаецца толькі **вашая**, а ня **нашая** незалежнасьць. Выходзячы, вы захлопнулі дзьверы за сабой, але мы іх болей для вас і не адчынім.

Хор слаўнай беларускай моладзі з Клііўленду й Дэтройту пад кіраўніцтвам сымпатычнага й здольнага дырыгента сп. Юркі Мазуры не дазволіў нам аб нічым болей думаць і сваімі песьнямі перавёў нас да родных ніў. „Чырвоная каліна", „Ой ты хмелю" й шмат другіх цудоўна ўдаліся. Дуэт „Слуцкія ткачыхі" ў выкананьні сп. сп. Б. Сажыч і В. Лубнік паказалі добрыя галасы нашых састрыц. Мэлёдэклямацыя красуныкі Іркі завяла нас думкамі на берагі Нёману. Здаецца, вот як сяньня, я бачу гэты наш Нёман з такімі прыгожымі берагамі, па каторым столькі разоў гнаў я плыты. Заслона апала, а заля шумела ад воплескаў і галасоў радасьці.

Час так шыбка праляцеў і думалі мы, што вось ужо нясе канец нашым родным міражом. Але-ж не! Вось ізноў заслона шыбка паднялася й лятуць гукі так добра нам знанай „Лявоніхі", так цудоўна выкананай маладымі танцоркамі й танцорамі, пераводзіць нас у маладыя гады на Бацькаўшчыне. Здаецца, што я сам памаладзеў на 40 і болей год. Мы ўсе на заліківаліся й нахіліліся ў такт музыкі. Мы ўсе старыя ў маладыя гады так ахвотна мучыліся пры гэтым танцы да дзесятага поту. Вось здаецца, хваціў-бы гэную маладую беларускую красуньку й ... танцаваў-бы, калі-б вярнулася моладасьць.

Кароткі перарыў пасьля „Лявоніхі". Пасьля гэтага пачаўся яшчэ адзін беларускі танец „Крыжачок", каторым даказалі нашыя маладыя беларусы, што няхай іншыя схаваюцца з сваімі народнымі танцамі. Пасьля бурлівых апладысмэнтаў хор ізноў сабраўся поўнасьцю. З маладых грудзей беларускай моладзі гэтым разам паплыла глыбокая й суровая павагай малітва да Бога — „Магутны Божа", у якой просіцца Бога вярнуць народу ягоны вольны край. Так многа ўрачыстасьці ў гэтай малітве й так скромная просьба: „Краіну вольную Ты, Божа, нам дай!"! Здаецца, мароз пад скурай прайшоў, так мяне на скрозь праняла гэтая магутная малітва. Я пры выкананьні гэтае малітвы ў прысутных бачыў сьлёзы.

З прыездам у наш горад нашых маладых суродзічаў я й многа другіх шмат пачуліся неяк больш сваімі. Нас сотні тысяч такіх „рускіх" у Амэрыцы й мы ўсе ня зналі, што нашая гісторыя багатая й што мы ня горшыя за іншых людзей. Я хачу крычаць нашым амэрыканскім суродзічам, прыглухшым на ўсё сваё роднае, што мы ня рускія, а беларусы й гэтым мусім ганарыцца. Падайма рукі прыязныя нашым маладым беларускім эмігрантам і пойдзем зь імі разам з аднэй ідэяй — за вольную Беларусь! Замест „Боже царя храни" й другіх такіх-жа, нахай песьня „Магутны Божа" станецца песьняй усіх нашых беларускіх цэркваў! Няхай гымн наш беларускі вядзе нас усіх да свабоды роднае краіны! З гэтым заклікам я зьвяртаюся да ўсіх вас прыяцелі, старыя беларускія эміграты!

Няхай жыве Вольная й ад нікога Незалежная Беларуская Народная Рэспубліка!

Дэтройт, 22. 5. 1952 г. П. Хацэнскі

Зьезд Згуртаваньня Беларусаў у Аргентыне

Дня 1 чэрвеня адбыўся пяты Агульны Зьезд Згуртаваньня Беларусаў у Аргентыне. Гэта была адна з найважнейшых падзеяў у жыцьці беларускай калёніі ў Аргентыне, бо гэтым Зьездам быў закончаны чатырохгадовы перыяд працы арганізацыі й запачаткаваны пяты год, які павінен прынесьці яшчэ большыя дасягненьні на грамадзкай і палітычнай ніве беларусаў у Аргентыне й іншых краінах Паўдзённай Амэрыкі.

Зьезд распачаўся а 15 гадзіне праслуханьнем малебену, які адправіў а. Васіль Вячорка, спэцыяльна запрошаны Ўправай ЗБА, каб ён прыняў удзел у працах Зьезду, пайменна ў вабгавярэньні справы арганізацыі прыходу ВАПЦ. Зараз пасьля малебену старшыня Згуртаваньня сп. Ул. Другавец адкрыў Зьезд, прывітаў прысутных гасьцей і сяброў ды запрапанаваў выбраць прэзыдыюм Зьезду. У прэзыдыюм былі выбраныя: за старшыню сп. В. Зарэцкі, за сяброў сп. сп. Іван Гедройх і Юльян Жыхар.

Справаздачу з агульнай дзейнасьці зрабіў сп. Ул. Другавец, а з фінансавай гаспадаркі сп. Васіль Казлоўскі. Із справаздачаў сябры маглі зарыентавацца дакладна аб праведзенай працы за мінулы год, які аказаўся адным з найбольш удалых і актыўных. Далей былі зачытаны атраманыя пісьмы ад Я. Э. Прэзыдэнта Рэспублікі Я. Д. Пэрона, у якім падаюцца прычыны адкладу прызнанай раней аўдыенцыі беларускай дэлегацыі ў Прэзыдэнта, ад Я. Э. Прэзыдэнта Задзіночаных Штатаў Амэрыкі ў справе радыёперадачаў у беларускай мове праз „Голас Амэрыкі", дзе нас запэўняецца, што хутка змогуць нас паведаміць аб увядзеньні радыёперадачаў і ў беларускай мове, таксама пісьмо ад Амэрыканскага Парляманту ў гэтай справе падобнага зьместу.

Зь фінансавай справаздачы сябры даведаліся, які быў зроблены грашовы абарот. Пасьля дыскусыі быў зацьверджаны біланс у дзьвюх мовах, беларускай і гішпанскай, як гэтага вымагаюць аргентынскія законы. На прапанову старшыні Наглядной Рады сп. К. Мерляка Зьезд вынес абсалютором адходзячай управе й зляжыў падзяку за сумленна выкананы абавязкі перад беларускаю аргентынскаю калёніяю й Бацькаўшчынай.

Другая частка Зьезду распачалася выбарамі новых уладаў. На старшыню Ўправы ЗБА ізноў быў выбраны сп. Ул. Другавец, на заступніка старшыні сп. Аляксандар Літвінскі, на 1-га сакратара сп. Лявон Петраш, на 2-га сакратара сп. Мікалай Ланкевіч і на скарбніка сп. Васіль Казлоўскі. У Наглядную Раду ўвайшлі сп. сп. Я. Вашчыловіч, М. Кейзік і К. Мерляк.

Найдаўжэй працягнулася дыскусыя над плянам працы й бюджэтам ЗБА, а асабліва ў справе арганізацыі беларускага праваслаўнага прыходу ВАПЦ, дзе Агульны Зьезд зьвярнуўся з просьбай да а. Васіля Вячоркі, каб дапамог у гэтай справе. Аднак а. В. Вячорка свае згоды ня выразіў, але толькі згадзіўся запакоіваць рэлігійныя патрэбы беларусаў з тым, што ён і надалей астанецца пад расейскай юрысдыкцыяй. Дзеля гэтага Зьезд даручыў Управе залагодзіць гэтую справу такім спосабам, які будзе ўважаць за годны й карысны для беларускай калёніі ў Аргентыне й Бацькаўшчыны. Таксама была парушана справа запрасіць у Аргентыну беларускага каталіцкага сьвятара, каб запэўніць рэлігійную апеку над каталікамі.

У канцы была прынятая праз аклямацыі прывітальная тэлеграма Я. Э. Прэзыдэнту Рэспублікі Я. Д. Пэрону й нз гэтым Зьезд, позным вечарам, закончыў сваю працу.

К. Мацкевіч

Зьезд ЗБВБ у Брадфордзе

Аднэй з найбольшых акругаў у Ангельшчыне зьяўляецца акруга Ёркшыр. Ад самага заснаваньня Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі мясцовы аддзел ягоны гуртуе беларусаў гэтае акругі.

25-га травеня адбыўся 6-ты чарговы агульны зьезд сяброў акруговага аддзелу ЗБВБ, які адбыўся ў собскім Беларускім Доме ў Брадфордзе.

Пасьля выбараў старшыні зьезду ў васобе сп. Райчэўскага й сакратароў сп. сп. Сляковіча й Дзехцяра, былі заслуханыя справаздачы старшыні аддзелу, сакратара й скарбніка. Сп. Бута, як старшыня аддзелу, схарактарызаваў увесь ход працы за мінулы год. У выніку цеснага сопрацоўніцтва Акруговай Управы з паасобнымі сябрамі аддзелу, Галоўнай Упрвай у Лёндане ды іншымі аддзеламі ЗБВБ, акруговы аддзел дабіўся шмат дасягненьняў і посьпехаў у грамадзкай працы. Гэтак у мінулым годзе, дзякуючы настойлівым стараньням і самаахвярнасьці сяброў, была зрэалізаваная купля собскага Беларускага Дому ў Брадфордзе. У сьвятліцы Дому месьціцца бібліятэка аддзелу, знаходзіцца радыё, патэфон і пінг-понг, дзе жыхары Дому й наведвальнікі могуць культурна й весела праводзіць вольны ад працы час. Сябры аддзелу супольна з запрошанымі гасьцямі ладзяць вечарыны з танцамі й гульнямі. Тут-жа адбываюцца сходы й зборкі сяброў аддзелу, арганізуюцца акадэміі й сьвяткаваньні, даклады й лекцыі на папулярна-навуковыя й літаратурныя тэмы.

За час апошняй кадэнцыі акруговай управы было наладжана 4 ўрачыстыя акадэміі, 3 агульныя сходы сяброў аддзелу й 2 зборкі ў бягучых справах, 3 супольныя сьвяткаваньні й 14 паседжаньняў акруговай управы.

Пасьля дыскусыі над справаздачамі, якая выявіла вялікую зацікаўленасьць сяброў дзейнасьцю сваей арганізацыі, была выбраная новая управа ў наступным складзе: сп. Бута — старшыня, сп. Міхалюк Я. — заступнік старшыні, сп. Паўлоўскі — сакратар, сп. Койка — скарбнік, сп. Гумень — сябра ўправы і сп. Міхалюк А. — заступнік.

Пры апрацаваньні пляну працы на будучыню сябры аддзелу зьвярнулі асаблівую ўвагу на культурна-асьветную працу й самаадукацыю шляхам арганізаваньня дакладаў і лекцыяў. Зьезд закончыўся адсыіваньнем беларускага нацыянальнага гымну.

Сябра

Цьвярозы польскі голас

На фоне ўсей няпрыемнай трасkатні польскай прапаганды за зварот заходнябеларускіх і заходнеўкраінскіх земляў зь Вільняй і Львовам узапраўды пацяшаючым унікатам зьяўляецца голас С. Остоі ў артыкуле «Граніца на Одры й Нісе», надрукаваным у красавіковым нумары лёнданскага часапісу «Idziemy» (Незалежнае Выданьне Мадэрнай Хрысьціянскай Думкі). У гэтым артыкуле С. Остоя высказваецца за польска-беларуска-украінскую прыязьнь і супрацоўніцтва на грунце напраўленьня ўсіх гістарычных крыўдаў, якія даканала Польшча ў дачыненьні да беларусаў і ўкраінцаў. Ён прапануе аддаць беларусам і ўкраінцам іхныя этнаграфічныя землі, якія ўваходзілі ў склад польскай дзяржавы, у замен за што беларусы павінны падтрымаць польскія прэтэнсыі да граніцы па лініі Одры й Нісы. С. Остоя між іншым піша: «Сям'я, да якой належыць польскі народ, гэта група народаў, зь якой зьяўляецца ён зьвязаны гісторыяй, супольнымі духовымі рысамі, геаграфіяй і мностваm, мноствам іншых справаў. Ёсьць гэтыя народы: беларускі, польскі й украінскі. У гэтай сям'і паняе сяньня сьмяротная нязгода. Яе выкарыстоўвалі ад многіх год чужыя наезьнікі, немцы й расейцы. Калі-б мы й далей ішлі ў каламутнай вадзе гэтай нязгоды, так як цяпер гэта робіць усе «афіцыйныя» польскія палітычныя рэпрэзэнтацыі на чужыне, дык гэта можа стацца прычынаю гістарычнага заняпаду для нас усіх.

Трэба быць удзячным Богу, што шляхам падзеяў апошняй сусьветнай вайны вызначыў нашыя заходнія граніцы на Одры і Нісе. Перасуненьне нашых граніцаў на захад стварае добрыя пэрспэктывы для далейшых важных гістарычных развязак. Да іх трэба аднесьці разьбіцьцё імпэрыялістычнай Расеі й вызваленьне паняволеных народаў, а таксама перасуненьне ўсіх нацыянальных тэрыторыяў на захад, бо толькі такім спосабам можна будзе палагодзіць найвялікшыя граніцы непаразуменьні й зьліквідаваць узаемную ненавісьць... Імпэрыялістычная Расея будзе разьбітая ў выніку такога ці іншага развязаньня цяперашняга сусьветнага канфлікту. Вызваленьне ўсіх паняволеных народаў і адбудова іхных нацыянальных дзяржаваў на этнаграфічных тэрыторыях мусіць быць палагоджаны згодна з воляй й інтарэсамі ўсіх народаў, якія засяляюць гэтую частку Эўропы.

На першы плян высоўваецца тут праблема захаваньня польскай граніцы на Одры і Нісе. Гэтае пытаньне зьяўляецца ключовым, што ад яго залежыць шмат іншых справаў. Цяпер многа пішацца пра г. зв. «землі одзысканэ», але пры гэтым не зьвяртаецца ўвагі на тое, што яны могуць стацца асновай для новай канцэпцыі польскай дзяржаўнасьці. Новаздабытыя тэрыторыі на захадзе дазволяць нам пазытыўна й справядліва палагодзіць тэрытарыяльныя справы на ўсходзе Польшчы, і то так, каб канчальна наладзіць добрасуседзкія ўзаемадачыненьні й сямейную прыязьнь між польскім, украінскім і беларускім народамі. Такая развязка створыць зусім новыя палітычныя ўмовы ў той частцы Эўропы й будзе тварыць тое «жарало сілы», пра якое молім Бога ў прыгожым польскім касьцельным гымне.

Калі мы ўтрымаем нашую заходнюю граніцу на Одры й Нісе, а аддадзём даўнейшыя ўсходнія землі, якія ўваходзілі ў склад перадваеннай Польшчы, незалежнай Украіне й Беларусі, — дык гэта дасьць нам шырокія магчымасьці жыцьця й нацыянальнага разьвіцьця. Апанаваньне землямі на захадзе зусім зьменіць гаспадарскую структуру Польшчы на лепшае, а адначасна з гэтым раз назаўсёды пакладзе трывалую перашкоду супраць нямецкага імпэрыялізму. Адначасна з гэтым на ўсходзе будзем мець замест цяперашняй імпэрыялістычнай Расеі заприязьненую Ўкраіну й Беларусь. У выніку такой новай палітычнай канстэляцыі змогам таксама навязаць прыязныя ўзаемадачыненьні з новай этнаграфічнай Расеяй.

Цераз тое, што некаторыя польскія эміграцыйныя палітыкі вымагаюць перад заходнімі вялікадзяржавамі звароту Польшчы «забраных Расеяй усходніх земляў», — мы аддаём нашыя собскія справы ў чужыя рукі й пхаем Польшчу на шлях даўнейшай бесканцэпцыйнай палітыкі. Паварот гэтых земляў да Польшчы зрабіў-бы немагчымым разьбіцьцё Расеі, якое ёсьць гарантыяй праўдзівай і трывалай незалежнасьці Польшчы.»

Выясьненьне

«Беларускі Голас», № 1 за 25 сакавіка 1952 г., у ваддзеле «Водгукі чытачоў» зьмясьціў наступную зацемку:

«**Сп. Н. з Парыжа піша:** ... «учора чытаў ‚Беларускі Эмігрант', які робіць вельмі добрае ўражаньне й з прыемнасьцю чытаецца. Няма міжпартыйнае грызьні, якая нам усім так прыелася. Так мусіла-б быць рэдагаваная ўся нашая прэса ...»

Таму, што «сп. Н.» можа адносіцца толькі да мяне, бо я ня знаю нікога зь беларусаў у Парыжы, хто-б меў прозьвішча на «Н.», хачу гэтым шляхам падаць наступнае выясьненьне: Я сп. Хмары ў вадказе на ягоны ліст з 5. 4. 52 пісаў адносна «Веларускага Эмігранта», № 1 (39) за 18. 1. 52, які, пасьля амаль гадавога перапынку, зноў паявіўся ў сьвет, наступнае: «... Я моцна ўзрадаваўся, калі ўзноў атрымаў «Беларускі Эмігрант», але, пасьля прачытаньня яго, радасьць мая прапала ... Вы ня шмат паклалі высілку на тое, каб выпусьціць у сьвет падобны часапіс.» А заўвагі, як: «робіць добрае ўражаньне» й «прыемна чытаецца», або «так мусіла-б быць рэдагаваная ўся нашая прэса» — зьяўляюцца дапіскамі сп. Хмары, які быў рэдактарам успомненага нумару «Беларускага Эмігранта». А падругое, нельга зь пісьма мае выбіраць некалькі сказаў або часткі сказаў, і падаваць іх як пахвалу, калі гэта не адказвае зьместу цэлага пісьма.

Я ніколі «Беларускага Эмігранта», выдадзенага сп. Хмарай, не хваліў, бо ён на пахвалу не заслугоўваў, так як не заслугоўвае на пахвалу й ягоны «Беларускі Голас». Бо хто-ж зь беларусаў можа хваліць часапіс, у якім красуюцца такія словы: «крыміналесты-хвальшыўнікі», «агенты» й пад., — усё гэта пад адрасам нашых суродзічаў? Так рэдагуюцца газэты й часапісы дзесьці, а дзе, кажны з нас добра ведае ...

Вы кажаце, паважаная рэдакцыя «Беларускага Голасу», што вашая газэта беспартыйная, дэмакратычная ... А тая ненавісьць, якую вы прыпісваеце да іншых беларусаў, гэта што такое?

Сорам быў-бы нам і гора, калі-б уся нашая эміграцыйная прэса рэдагавалася ў падобным духу. А вы ў вашай газэце пішаце столькі самапахвалы! Нядарма беларуская прыказка кажа: «Хто сам сябе хваліць, няхай таго пярун спаліць!»

Дык сьцеражэцеся, сп. Хмара й супалка, каб вашая газэта ня сталася «сьмярдзючай» хоць-бы толькі таму, што вы падобных словаў ужываеце пад адрасам іншых беларускіх часапісаў.

М. Наўмовіч

АД РЭДАКЦЫІ

Наступны 25-26 (104-105) нумар «Бацькаўшчыны» будзе прысьвечаны 70-ай гадавіне нараджэньня й 10-ай гадавіне сьмерці найвялікшага нашага нацыянальнага паэты Янкі Купалы. Гэты нумар будзе выпушчаны на 10 балонаў і паявіцца чыслом за 29 чэрвеня.

Дзень Маткі у Мэльбурне

У нядзелю 25 травеня сёлета Згуртаваньне Беларусаў у Вікторыі (Аўстралія) ладзіла сьвяткаваньне Дня Маткі.

Мясцовыя беларусы й запрошаныя госьці ад іншых нацыянальнасьцяў у вялікай колькасьці зьявіліся на гэтую ўрачыстасьць. Уступнае слова аб значэньні Сьвята Маткі наагул сказаў старшыня Згуртаваньня праф. М. Нікан. Вельмі зьмястоўны й глыбокі рэфэрат на тэму дня прачытала спадарыня Л. Нікан. Спадарыня Зінаіда Кадняк у сваім рэфэраце аб ролі маткі ў выхаваньні маладога пакаленьня падкрэсьліла вядучую ролю беларускай жанчыны-маці й жанчыны патрыёткі, дзякуючы якой сярод беларусаў не пагасла й не пагасьне ніколі любоў да Бацькаўшчыны, да ўсяго свайго роднага, дзякуючы якой трывае змаганьне за лепшую долю беларускага народу.

З дэкламацыямі прытарнаванымі да ўрачыстасьці вершаў выступілі сп. сп. Ул. Аксінчык, Алесь Кажура, А. Кажура, У. Басарановіч, а М. Скавей прачытаў апавяданьне «Маці».

Сярод прысутных гасьцей былі а. Барыс Стасышын, сп. Л. Махорын, прадстаўнік Таварыства Прыяцеляў У. Н. Рады й украінскіх камбатантаў, які ў цёплых словах віталі ўдзельнікаў сьвята й падчыркнулі вялікае значэньне маці ў рэлігійным і нацыянальным жыцьці народу.

Пасьля заканчэньня афіцыяльнай часткі прысутныя правялі некалькі гадзінаў пры супольнай шклянцы гарбаты. Сяброўскія гутаркі, перапляганыя беларускімі песьнямі й музыкай з плітак, успаміны з Бацькаўшчыны стварылі нязвычайна мілую хатнюю атмасфэру, за што Ўправе Згуртаваньня й нашым жанчынам, асабліва спадарыням Л. Нікан, Ф. Рамашка, З. Кадняк і Рамукоўскай належыцца шчырая падзяка.

Мэльбурн, 26. 5. 1952. А. Маханеўскі

ЦАНА «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ» ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ

1. ЗША	....	15 цэнтаў
2. Канада	....	15 цэнтаў
3. Вялікабрытанія	....	1 шылінг
4. Францыя	....	40 франкаў
5 Аўстралія	....	1 шылінг
6. Аргентына	......	2 пэзо.
7. Бэльгія	....	5 франкаў

Ува усіх іншых краінах раунавартасьць 15 цэнтаў ЗША за 1 экзэмпляр.

З прычыны дэвізовых абмежаваньняў у Нямеччыне грошы за «Бацькаўшчыну» з усіх краінаў паза Нямеччынай просім перасылаць на наступны адрас:

Mr. Jan Zaprudnik, 19, Place Hoover, Louvain, Belgique.

Чытайце, выпісвайце й пашырайце адзіную беларускую тыднёвую незалежніцкую газэту на эміграцыі — «БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!